

Seeing Ourselves from the Inside Out

פרשת בא \ חודש שבט, תשפ"ג

(1) הקדמה לספר שקל הקודש (ר' חיים קנייבסקי זצ"ל)

ואמרו בשם מרן החזו"א זצ"ל שאע"פ שהרמב"ם העתיק החשבונות שבפרקים של קידוש החודש מהגויס מ"מ אחר שהרמב"ם כתבם נעשה תורה ממש והלומדם לומד תורה. וגם אמרו שכל הפתקאות שכתב עליהן את החשבונות של קידוש החודש לגונום אחר כך כי אמר שיש עליהן קדושה.

(2) פרשת בא – פרק יב, פסוקים א-ב

ויאמר ד' אל משה ואל אהרן בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם לֵאמֹר. הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֵאשׁוֹן הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֵאשׁוֹן הוּא לָכֶם לְחֹדְשֵׁי הַשָּׁנָה.

(3) שבט מיהודה – פרשת בשלח (ר' אברהם איגר זי"ע)

המנהג בחמשה עשר בשבט לאכול על הרוב פירות יבשים... בספר הקדוש אמרי אמת שכמו שלאילן יש מ"ה יום לקליטה, כמו כן בעסק יציאת מצרים מתחיל התעוררות בט"ו בשבט ויוצא בהתגלות בחדש ניסן, והנה כמו עץ השדה וכו', ואף שבחורף נחרב ויבש מכל מקום כח הלחלוחית לא נפסק ומתחדש וצומח מאליו, כמו כן ממש ענין יציאת מצרים עי"ש בכל דבריו הקדושים... בט"ו בשבט ראש השנה לאילנות שבו ניתן שרף באילנות אף שלעין רואה לא ניכר שום התחדשות בהאילנות נתגלה לחכמינו ז"ל ברוח קדשם שכן הוא שבט"ו בשבט ניתן בחזרה השרף בהאילן הנראה כמו נחרב ויבש לגמרי רבררדאי באמת אין זה שרף חדש לגמרי כי אין כל חדש יש מאין אחר בריאת העולם רק שבנקודה הפנימיות של האילן נשאר על כל פנים איזה השארה כנקודה דקה מן הדקה שממנה מתפשט השרף בחמשה עשר בשבט בכל האילן... וכן האדם עץ השדה אף שלפי השגתו הוא חרב ונחרב לגמרי ח"ו בלי השגה לבא עוד אל החיים לא יאבד תקותו ולא יאמר הן אני עץ יבש כי בוודאי באשר הוא נפש ישראל בודאי נשאר ונמצא בו נקודה של החיים... וזהו ענין אכילת הפירות ובפרט פירות יבשים בחמשה עשר בשבט לאות נאמן ולסימן טוב לכל ישראל כדברינו הנ"ל.

(4) פרקי אבות – פרק ב

וְרַבִּי אֱלֵעָזָר בֶּן עֶרְדָּה, מַעֲלֵנוּ הַמִּתְגַּבֵּר. הוּא הָיָה אוֹמֵר, אִם יְהִי כָל חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל בְּכַף מֵאֲזַנִּים, וְאֵלֵעָזָר בֶּן הוֹרְקָנוֹס בְּכַף שְׁנֵיָה, מְכַרֵּעַ אֶת כָּלָם. אֲבָא שְׂאוּל אוֹמֵר מִשְׁמוֹ, אִם יְהִי כָל חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל בְּכַף מֵאֲזַנִּים וְרַבִּי אֱלֵעָזָר בֶּן הוֹרְקָנוֹס אֶף עִמָּהֶם, וְרַבִּי אֱלֵעָזָר בֶּן עֶרְדָּה בְּכַף שְׁנֵיָה, מְכַרֵּעַ אֶת כָּלָם.

(5) מסכת חגיגה דף יד:

תנו רבנן: מַעֲשֵׂה בְרָבִן יוֹחָנָן בֶּן זִכְאִי שֶׁהָיָה רוֹכֵב עַל הַחֲמוֹר, וְהָיָה מְהַלֵּךְ בְּדַרְדָּרָא, וְרַבִּי אֱלֵעָזָר בֶּן עֶרְדָּה מְחַמֵּר אַחֲרָיו. אָמַר לוֹ: רַבִּי, שְׁנֵי לִי פְּרָק אֶחָד בְּמַעֲשֵׂה מְרַפָּבָה. אָמַר לוֹ, לֹא כָּף שְׁנֵי לִי לָכֶם: וְלֹא בְּמְרַפָּבָה בְּיַחֲדָא אֶלָּא אִם כָּן הָיָה חֲכָם מְבִין מַדְעֵתוֹ? אָמַר לוֹ: רַבִּי, תְּרַשְׁינִי לֹמַר לְפָנֶיךָ דְּבַר אֶחָד שְׁלֵמֵךְ. אָמַר לוֹ: אָמור.
מִיָּד רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן זִכְאִי מַעַל הַחֲמוֹר וְנִתְעַטֵּף וַיֵּשֶׁב עַל הָאָבִוּ תַּחַת הַזַּיִת אָמַר לוֹ רַבִּי מִפְּנֵי מָה יֵרְדְּתָּ מַעַל הַחֲמוֹר? אָמַר: אֶפְשָׁר אֶתָּה דּוֹרְשׁ בְּמַעֲשֵׂה מְרַפָּבָה וְשְׂכִינָה עִמָּנוּ וּמְלֵאכֵי הַשָּׁרֵת מְלוּיִן אוֹתָנוּ וְאֵנִי אֶרְכָּב עַל הַחֲמוֹר. מִיָּד פָּתַח רַבִּי אֱלֵעָזָר בֶּן עֶרְדָּה בְּמַעֲשֵׂה הַמְּרַפָּבָה וְדָרַשׁ, וַיְרַדֵּה אִשׁ מִן הַשָּׁמַיִם וְסִיבָבָה כָּל הָאֵילָנוֹת שֶׁבַשְׂדֵּה פְּתַחוּ כּוּלָּן וְאָמְרוּ שִׁירָה.
מָה שִׁירָה אָמְרוּ – "הִלְלוּ אֶת ה' מִן הָאָרֶץ תִּנְיִינִים וְכָל תְּהוֹמוֹת ... עַץ פְּרִי וְכָל אֶרְזִים ... הִלְלוּיָהּ". נַעֲנָה מְלֵאכֵי מִן הָאִשׁ, וְאָמַר: הוּ הוּ מַעֲשֵׂה הַמְּרַפָּבָה. עָמַד רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן זִכְאִי וַיִּנְשָׁקוּ עַל רֵאשׁוֹ, וְאָמַר: בְּרוּךְ ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּתְּנוּ בּוֹ לְאֲבָרְהָם אֲבִינוּ שְׂיֹדַע לְהַבִּיב וְלַחֲקוֹר וְלְדָרוֹשׁ בְּמַעֲשֵׂה מְרַפָּבָה. יֵשׁ נְאֻה דּוֹרְשׁ וְאֵין נְאֻה מְקַיִים, נְאֻה מְקַיִים וְאֵין נְאֻה דּוֹרְשׁ. אֶתָּה נְאֻה דּוֹרְשׁ וְנְאֻה מְקַיִים. אֶשְׁרִיד אֲבָרְהָם אֲבִינוּ, שְׂאֲלֵעָזָר בֶּן עֶרְדָּה יִצְאָ מִחֻלְצִיד.

(6) מסכת שבת דף קמז:

אָמַר רַבִּי חֵלְבּוֹ: חֲמָרָא דְּפְרוּגִיתָא וּמְיָא דְּדִיוֹמָסַת קִיפָחוּ עֲשַׂרְתַּת הַשְּׁבָטִים מִיִּשְׂרָאֵל.

רבי אלעזר בן ערך איקלע להתם, אימשיך בתרייהו איעקר תלמודיה. כי הדר אתא, קם למיקרי בספרא, בעא למקרי "החדש הזה לכם", אמר "החרש הזה לכם". בעו רבנן רחמי עליה והדר תלמודיה.

7) אמת ואמונה – אות ט

סח. במס' שבת (קמ"ז): ר"א בן ערך וכו' איעקר תלמודיה וכו' קם למקרי בספרא בעא למיקרא החדש הזה לכם (שמות י"ב ב') אמר החרש היה לכם, אמר רבינו זצ"ל אעפ"י שהחרש הי' לכם אעפ"כ החדש הזה לכם.

8) מסכת חגיגה דף יד: - טו.

תנו רבנן: ארבעה נכנסו בפרדס, ואלו הן: בן עזאי, ובן זומא, אחר, ורבי עקיבא. אמר להם רבי עקיבא: כשאנחנו מגיעין אצל אבני שלש טהור, אל תאמרו "מים מים", משום שנאמר: "דובר שקרים לא יכון לנגד עיני". בן עזאי הציץ ומת... בן זומא הציץ ונפגע... אחר קיצץ בנטיעות. רבי עקיבא יצא בשלום...

אחר קיצץ בנטיעות, עליו הפתוב אומר: "אל תתן את פיה לחטיא את בשרך". מאי היא? הנה מיטטרון דאתיהבא ליה רשותא למיתב למיכתב זכותא דישראל, אמר: גמירי דלמעלה לא הוי לא ישיבה ולא תחרות, ולא עורף ולא עיפוי. **שפא, חס ושלום, שתי רשויות הן.** אפקוה למיטטרון ומחיה שיתין פולסי דנורא. אמרו ליה: מאי טעמא כי חזיתיה לא קמת מקמיה? **איתיהבא ליה רשותא למימחק זכותא דאחר.** יצתה בת קול ואמרה: "שובו בנים שובבים" — **חוץ מאחר.** אמר: הואיל ואיטרוד ההוא גברא מההוא עלמא, ליפוק ליתנהי בהאי עלמא. נפק אחר לתרבות רעה. נפק, אשכח זונה תבעה, אמרה ליה: ולא אלישע בן אבויה את? עקר פוגלא ממישרא בשבת ויהב לה, אמרה: **אחר הוא**... שאל אחר את רבי מאיר לאחר שיצא לתרבות רעה, מאי דכתיב: "לא יערקנה זקב וזכוכית ותמורתה כלי פז"? אמר לו: אלו דברי תורה, שקשין לקנותן ככלי זקב וכלי פז, ונוחין לאבדן ככלי זכוכית. אמר לו: רבי עקיבא רבך לא אמר כך, אלא: מה כלי זקב וכלי זכוכית, אף על פי שנשברו — יש להם תקנה, אף תלמיד חכם, אף על פי שסרח — יש לו תקנה. אמר לו: אף אתה חזור בך! אמר לו: **כבר שמעתי מאחורי הפרגוד: "שובו בנים שובבים" — חוץ מאחר.**

9) אגרא דפרקא - אות א (ר' צבי אלימלך מדינוב זי"ע, בעל בני יששכר)

אמר כבוד אדמו"ר הרב הקדוש מו"ה יעקב יצחק זצוק"ל. משארז"ל [חגיגה טו א] באלישע אחר, שיצתה בת קול ואמרה שובו בנים שובבים חוץ מאחר, יובן למשכיל, אילו היה משיב כיון שכן הוא אזי הנה הוא העת והעונה לעבדך עבודה שלימה אמיתית כיון שאין כאן קיווי לתשלום שכר אזי תהיה עבודתי רק לעשות נחת רוח לפני מי שאמר ונעשה רצונו, אילו היה משיב כזאת היה מכופר לו והיה מגיע למעלה גדולה עכ"ד ודפח"ח. ובוזה נבין מה שאמר לו ר' מאיר תלמידו חזור בך, הגם שידע ששמע מאחורי הפרגוד כנ"ל.

ובזה נתבונן מ"ש השלי"ה בשם אביו בהג"ה, כל מה שיאמר לך בעה"ב (זה השי"ת בעל הבית של כל העולם) עשה חוץ מצא [פסחים פו ב], היינו כשתשמע ח"ו שובו בנים וכו' חוץ וכו' לא תטה אוזן לדברים הללו לבטל עבודתך, והבן.

10) חפץ חיים על התורה – פרשת וארא

"ואני אקשה את לב פרעה" (ז, ג). ורבו השואלים איך זה נעלו בפני פרעה דלתות התשובה? הלא בדרך כלל שערי תשובה אינם ננעלים, אפילו לחוטא היותר גדול? אלא הענין הוא כי ישנם חוטאים שמן השמים עוזרים להם לחזור בתשובה כמו שאנו מתפללים החזירנו בתשובה שלמה לפניך. ויש חוטאים שהגדישו את הסאה עד כדי כך שנשללה מהם הסיוע ומן השמים לא יעזרו להם ורק עליהם להתעורר מעצמם לעשות תשובה. הקב"ה אמר למשה לך והודיע לפרעה, שהרחיק לכת ברשתו, **ויענש מן השמים שלא יעזרו לו לחזור בתשובה**, "כי אני הכבדתי את לבו" לבו עכשו כבד כי מן השמים לא יסייעו בידו, **אבל לא נלקחה ממנו הבחירה לחזור בעצמו בתשובה.**

וזו היתה טעותו של אלישע בן אבוי' אחר כשמע ב"ק שובו בנים שובבים חוץ מאחר חגיגה ט חשב שלעולם לא תתקבל תשובתו והוא לא ידע כי לא נשללה ממנו הבחירה להתעורר בעצמו לתשובה ורק הודיעוהו מן השמים שלא יעזרוהו.